

FOKUS: 20 ÅR ETTER 9/11

Terrorkrigens narrativer

Anders Romarheim

Institutt for forsvarsstudier (IFS), Norge

Sammendrag

Kriger vinnes i det kognitive domenet. Denne hypotesen er utgangspunkt for denne analysen av krigen mot terrorisme og dens tilhørende strategiske narrativer. Artikkelen gir støtte til hypotesen og understreker sammenhengen mellom krigens faktiske utvikling, og dens narrativer. Artikkelen analyserer selve narrativet om en krig mot terrorisme. Hvordan oppstod dette master-narrativet? Hvordan utviklet det seg over tid? Hva ble det erstattet av, og hvilke aktører var sentrale i å utfase frasen «krig mot terrorisme»? To nøkkelaktører i å avslutte både krigen mot terrorisme og narrativet om den er ISIL og president Barack Obama. ISIL overtok rollen som verdens mest fryktede og mektige terrorgruppe, og stilte dermed Al Qaida i skyggen. Mens Obama helt systematisk valgte å ikke benytte frasen «krig mot terror». En krig som aldri nevnes av USAs commander-in-chief er ikke lenger et operasjonelt militært konsept. Med likvideringen av bin Laden i 2011 gav Obama USA en slags «closure» for 9/11-traumet. For krigen mot terror var alltid president George W. Bush sin krig. Han etterlot seg to bakkekriger som man vanskelig kan påstå at USA kunne vinne. Men Bush sin strategi-omlegging i Irak i 2007, «The Surge», skaffet USA nok pusterom til å trekke seg ut. Men med ISILs hurtige fremvekst ble gleden kortvarig, ettersom de opprettet en pseudo-stat i Levanten.

Nøkkelord: krig mot terror • internasjonal terrorisme • strategisk kommunikasjon • amerikansk sikkerhetspolitikk

*Kontaktinformasjon: Anders Romarheim, e-post: aromarheim@mil.no

©2021 Anders Romarheim. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Romarheim, A. (2021). Terrorkrigens narrativer. *Internasjonal Politikk*, 79(3), 273–290. <http://dx.doi.org/10.23865/intpol.v79.3392>

Mange husker hvor de befant seg 11. september 2001. Jeg var i toppen av høyblokka på SV-fakultetet ved UiO, og så det andre flyet treffe tvillingtårnene live på CNN. Det var uvirkelig. Mange husker også ord og bruddstykker fra de første uttalelsene til president George W. Bush. Det lå et surrealistisk slør og tungt alvor over den brå inngangen til en ny epoke i internasjonal politikk. For det post-sovjetiske 90-tallet med sin CNN-drevne globalistiske optimisme ble revet bort, og verden beveget seg inn i et nytt og ukjent landskap der krigen mot terror utgjorde hovedprismet. Et tiår preget av terrorkrig fulgte.

Kriger vinnes i det kognitive domenet, slår Forsvarets fellesoperative doktrine fast (Forsvarsstaben, 2007). Krigen er på et vis over når ingen vil krige mer, og narrative som drev de stridende mot hverandre falmer og mister sin kraft. Det er gjerne slik at de som er villige til å ta opp våpen, og kjempe for en sak med livet som innsats, har en sterk overbevisning og tror på et overordnet mål. Det kan være en nasjon, et religiøst fellesskap, sinne mot undertrykkelse og en drøm om frihet. Det er primært fantasien og svermeriet som setter yttergrensene for hva slags narrativer som kan avstedkomme voldelig konflikt og krig mellom mennesker. Konspirasjonen rundt QAnon (Bellingcat, 2021) som driver av intern politisk konflikt i USA, inkludert stormingen av Capitol januar 2021, er et ferskt eksempel.

Dermed blir det slik at skal vi forstå krigen, så må vi forstå narrative som dominerte ordsiftet i opptakten til krigen og underveis. Historieskriving som disiplin startet som krigshistorie og beretninger om heltedådige dåder eller knusende nederlag. Enten man leser Peloponneser-krigene av Tukydid eller Snorres Heimskringla står krigføring og djerpe krigsherrer sentralt. Noen av de samme prinsippene gjelder også for mer samtidige historiske kriger. Metodologisk er artikkelen en kombinasjon av samfunnsvitenskapelig retorisk analyse og samtidshistorie med fokus på å forklare historiske utviklingstrekk og årsaksforhold til at narrative om krigen mot terror ble som de ble.¹

Krigen mot terrorisme for USAs del startet på 9/11. Mens Al Qaida hadde erklært krig mot USA flere ganger på 90-tallet.² De hadde inntil da simpelthen ikke demonstrert slagkraft nok til å få USA til å anerkjenne dem som en «verdige motkombattant» i krig. Angrepet som drepte 17 seilere på krigsskipet *USS Cole* i Aden, Jemen, oktober 2000, kom nærmest en krigshandling (Wright, 2006, s. 319–320). Krigserklæringen ble akseptert etter 9/11 da USA opphøyde terrorisme og Al Qaida til toppen av det sikkerhetspolitiske hierarki av utfordringer. Konfrontasjoner med

¹ Jeg vil utstede en stor takk til mine historikerkolleger Helge Danielsen, Halvard Notaker og Bjørn Svenungsen for nyttige kommentarer til artikkelen. Ansvaret for svakheter i teksten tilligger i sin helhet hos forfatteren.

² Osama bin Laden erklærte USA krig i 1996 (Kepel & Milelli, 2008, s. 47–52; bin Laden, 2005, s. 23–30). Han gjentok og utvidet krigserklæringen i 1998 også til å gjelde sivile med uttalelsen «Killing the Americans and their allies – civilians and military – is the duty of every Muslim» (Ibid, s. 55). For ytterligere redigert dokumentasjon av primærtekster av Al Qaida, se Hegghammer (2005) og Lawrence (2005).

land som Kina og Russland havnet i bakgrunnen. USA tilnærmet seg verdenspolitikken gjennom sin globale krig mot terrorisme.

Nettopp fordi krigen var global, er det viktig å studere strategiske narrativer i krigen mot terrorisme. Den foregikk på ulike fronter som Afghanistan og Irak, samt Guantánamo og Manhattan. Myten og narrativet om Osama bin Laden rekrutterte unge menn til voldelig jihad.³ I tillegg ble fenomenet «online-radikalisering» en primær inngangsport og rekrutteringsarena for Al Qaida. Helt sentral var den USA-fødte sjefsideologen Anwar al-Awlaki fra Al Qaida på den arabiske halvøy (AQAP). Et standardverk om hans nøkkelrolle i spredningen av det globale Jihad via internett er boka *Incitement: Anwar al-Awlaki's Western Jihad* av Alexander Meleagrou-Hitchens (2020).

Det er også skrevet mange bind om bin Laden. Blant de mest innflytelsesrike er Peter Bergens (2006) *The Osama bin Laden I Know* og den forhenværende CIA-analytikeren Michael Scheuers (2011) *Osama bin Laden*. Helt fersk er Peter Bergens (2021) biografi *The Rise and Fall of Osama bin Laden*, som til fulle benytter de rundt 470 000 dokumentene som ble konfiskert i raidet som drepte bin Laden i 2011. Forlagets omtale av boken slår fast at han var «a man who set the course of American foreign policy for the 21st century».⁴ Samspillet mellom Al Qaidas offentlige kommunikasjon og amerikansk kontrateror gikk inn i en form for konstruktivistisk symbiose der begge definerte seg selv opp mot og ut ifra hverandre.⁵

Forestillingen om USA som supermakt ble rokket gjennom tidenes dødeligste terrorangrep mot World Trade Center og Pentagon. Krigen mot terrorisme kanaliserte amerikansk harme ut i verden i jakten på Al Qaida. Historien om USA, og landets rolle i verden på 2000-tallet, kan ikke fortelles uten en inngående analyse av hvordan krigen mot terrorisme preget tiåret nasjonalt og internasjonalt. Etter krigen mot terror fulgte mindre kampanjer mot mer spesifikke motstandere på 2010-tallet. Al Qaida, Taliban og Den islamske staten (ISIL)⁶ ble alle drevet på defensiven.

Denne artikkelen analyserer primært selve narrativet om en krig mot terrorisme. Hvordan oppstod dette masternarrativet? Hvordan utviklet det seg over tid? Hva ble det erstattet av, og hvilke aktører var sentrale i å utfase frasen «krig mot terrorisme»? Disse problemstillingene analyseres i tandem med en overordnet historisk gjennomgang av krigens ulike faser. Den materielle utviklingen av selve krigen mot terrorisme er helt vesentlig å studere parallelt med narrativenes utvikling. Det er

³ Det er skrevet mange bind om bin Laden. Blant de mest innflytelsesrike er Peter Bergens (2006) *The Osama bin Laden I Know* og den forhenværende CIA-analytikeren Michael Scheuers (2011) *Osama bin Laden*.

⁴ Tilgjengelig via: <https://www.simonandschuster.com/books/The-Rise-and-Fall-of-Osama-bin-Laden/Peter-L-Bergen/9781982170523>

⁵ Se Geltzer (2009) for en god analyse av dette signaliserende samspillet som preget internasjonal politikk.

⁶ ISIL og IS er ulike benevnelser på samme terrorgruppe. ISIL annonserte et navnebytte til IS i 2014. Men mange stater, inkludert Norge, valgte å ikke anerkjenne endringen, blant annet fordi det er del av gruppens propaganda og merkevarebygging.

gjensidig påvirkning mellom de to. For narrativene både preges av og preger krigens utvikling. Artikkelen vurderer hypotesen om at kriger vinnes i det kognitive domenet opp mot krigen mot terrorisme, og gir støtte til hypotesen.

I startfasen ble narrativene i USAs krig mot terrorisme i stor grad dannet gjennom eliteretorikk fra Bush-administrasjonen. Etter hvert møtte disse narrativene et tiltagende sterkt korrektiv i konkurrerende narrativer om konflikten som i hovedsak ble etablert av – og i alle fall i – mediene, ikke minst gjennom lederartikler og kommentarer. Ettersom Bush-administrasjonen gradvis mistet kontrollen over terror-krigens narrativ ble konseptet mindre og mindre verdt for USAs lederskap.

President Obama lyktes med å avvikle konseptet krig mot terror, og president Trump gjenopplivet det i liten grad i kampen mot ISIL. Et meget interessant poeng er at fremveksten av ISIL utgjorde en like eksistensiell utfordring for ISIL, som USAs bekjempelse av Al Qaida militært og med etterretning. De utfordret Al Qaida i det kognitive domenet. Artikkelens slutt punkt viser hvordan terrorbegrepet, som i lang tid ble benyttet om fiender som Al Qaida og ISIL, vendte hjem til USA og ble benyttet om fenomener som Black Lives Matter og Antifa, samt reaksjonære ekstremister som stormet Kongressen 6. januar 2021, i forbindelse med maktovertagelsen fra Trump til president Joe Biden.

USAs forståelse av «Terroristen» endret seg altså ganske mye i de to tiårene som etterfulgte 9/11. Denne teksten beskriver den narrative reisen fra en utadventt kampanje av landkriger, til en stadig mer selvransakende egenransking av USA selv. Hvordan forandret terrorbekjempelsen USAs sjel? Fangebehandling og mishandling stod etter hvert sentralt, og sugde kraften ut av USAs kampvilje (Romarheim, 2015, s. 230). Men før selve analysen følger noen avsnitt om det analytiske rammeverket.

Rammeverket og tidsepokene

Uten å gå i dybden på det analytiske rammeverket, så bygger artikkelens forståelse av brytningen mellom eliteretorikk og medieproduserte narrativer på Entmans (2004) fossefall-modell presentert i boka *Projections of Power*. Fossefallteorien beskriver eliteretorikkens vei ut av statsledernes hender. Deretter møter narrativene korrigeringer, motstemmer og alternative narrativer fra andre eliter og medieaktører før de gir seg utslag i nyhetsrammer (*news frames*), som utgjør vanlige folks viktigste tilgang til informasjon om (spesielt internasjonale) politiske hendelser. Helt vesentlig er at politikerne har utspillet, og setter standarden med sine utsagn. Modellen er særskilt tilpasset Det hvite hus og hvordan narrativer og nyhetsrammer blir til i USA, som gjør den godt egnet for vårt formål.

Videre er konstruksjonen av narrativer om krig godt beskrevet i Baum & Groelings (2010) *War Stories*. I sin forskning beskriver de hvordan ulike narrativer kommer og går, og utleder hypoteser om hvorfor narrativer spesifikt om krig er seig-livede. Den kanskje mest interessante hypotesen handler om realitetens elastisitet (Baum & Groeling, 2010, s. 35). Den beskriver at det eksisterer et stort narrativt rom

i starten av konflikter for å «strekke» beskrivelsene av hendelsesforløpet i krig i ulike retninger, influert av de agendaer aktøren som konstruerer narrativen har. Både i hendene på terrorister, og de som bekjemper dem, er det liten tvil om at «Narratives are powerful» (Parker, 2019, s. 4).

Mediene er på defensiven i starten av internasjonale konflikter, fordi staten besitter et massivt apparat med utenrikstjeneste og etterretning, mens mediernes små utenriksredaksjoner havner på bakfoten i å utvinne egen verifiserbar informasjon om konflikten. Realitetens elastisitet er synkende dess lenger konflikten har pågått. Dette fordi mediene kommer tydeligere på banen, og en del fakta om konflikten blir etablert og allment akseptert.

I tillegg står Rupert Smiths (2007) verk *Utility of Force* sentralt, som et verk i randsonen mellom militær praksis og strategisk tenkning. Åpningssetningen i hans banebrytende verk er «War no longer exists» (Smith, 2007, s. 3). Smith mener verden isteden opplever en serie militære konfrontasjoner. Og når krigen langt fra er total, blir mediekrigdimensjonen desto viktigere. Smith forklarer hvordan mediekrig henger uløselig sammen med selve den kinetiske krigen og skriver om moderne militære konfrontasjoner at «Information, not firepower is the currency upon which it is run» (Smith, 2007, s. 377). Tatham (2008, s. 10) stemmer i at faktisk krig og strategiske narrativer henger uløselig sammen.

Empirisk trekkes her en del på Adam Hodges (2011) *The War on Terror Narratives* og doktoravhandlingen *War at Home: Strategic Narratives in the War on Terrorism* (Romarheim, 2015). Empirien kan deles opp i ulike faser av amerikansk terrorbekjempelse. De store bakkekrigene utgjør naturlige vendepunkter i fortellingen om krigen, samt strategiske omlegginger i USAs krigføring.

Her argumenteres det for at krigen mot terrorisme varte ett tiår og hadde fire overordnede faser fra 2001 til 2011. Så faller 2010-tallet også ganske greit inn i to epoker som tilhører de to presidentene USA hadde på 2010-tallet. Fem år med Obama fra 2009 til og med 2016, og deretter fire år med Trump. Analysens struktur er kronologisk, slik at krigens utvikling sees i samsvar med utviklingen i de strategiske narrativene for samme tidsperiode.

Tidsdimensjonen er vesentlig i studiet av strategiske narrativer. Narrativer er det som plasserer krigshandlinger i tid og rom, og de portretterer kombattantene og deres uoverenskomster. Influert av definisjonene til Steve Tatham (2008, s. 9), Lawrence Freedman (2006, s. 22) og Miskimmon et al. (2013, s. 176) definerer denne artikkelen strategiske narrativer som *aktørers appellative fortellinger som målberer mening, tid og rom om spesifikke hendelser til målgrupper*.

Ulike tidsfaser av krigen vil oftest preges av ulike strategiske narrativer. Disse vil over tid ha ulike opphav, og noe av det er definerbart som motpartens propaganda. Overordnet alt annet er et såkalt masternarrativ om at det eksisterer en krig mot terror (Miskimmon et al., 2013, s. 102). Ola Bøe-Hansens (2010, s. 74) analyse av Talibans propaganda konkluderer også med at «for å lykkes med motpropaganda er man altså prisgitt den overordnede narrativen.»

Første fase av krigen mot terrorisme var krigen mot Afghanistan og jakten på bin Laden. Perioden så særskilt høy legitimitet og oppslutning rundt krigen mot terror.⁷ Dette vedvarte til invasjonen av Irak i mars 2003. Irak-krigen var svært kontroversiell og ble verre fram til neste vendepunkt. For i januar 2007 byttet president Bush strategi i Irak og valgte befolkningssentrert opprørsbekjempelse (COIN- Counterinsurgency) med general David Petraeus som strateg og doktrineutvikler.

Omleggingen innebar at fokus flyttet seg fra å nedkjempe og utslette lokale motstandere og til å vinne befolkningens tillit gjennom å gjenopprette lov, orden og sikkerhet med store sikkerhetsstyrker på bakken i konfliktområdet. Dette er tenkningen bak strategiomleggingen «The Surge». Den utgjør et vendepunkt i krigen der man skapte en bølge av friske militære tropper på bakken i et forsøk på å snu dynamikken i kampanjen. For pessimismen rådde virkelig i Irak i 2006–2007 (Ricks, 2006).

COIN-doktrinen fungerte derimot klart bedre enn mange fryktet, og ble derfor adoptert over til Afghanistan. Så Obama hadde egentlig aldri noen strategisk omlegging av de militære bakkekampanjene, ut over å nedskalere dem, og videreføre kampen med droner og luftmakt. Videre er et mønster at Obama og Trump fokuserte sin terrorbekjempelse mot Al Qaida og ISIL, og begge disse kampanjene hadde en del suksess i å nedkjempe gruppene og marginalisere deres innflytelse og operasjonsevne internasjonalt. Taliban holdt derimot stand med sin sterke lokale forankring, og kan ikke beskrives som nedkjempet når vi tar opptelling 20 år etter 9/11. De har dog aldri vært noen internasjonal terrorgruppe med slagkraft utenfor sin egen region. De er mer av en geriljabevegelse.

Åpningssalvoen: Fra Manhattan til Afghanistan

Betrakter vi det storstrategiske bildet var krigen mot terror et samlende og til dels stabiliserende konsept i tiden etter terrorangrepene i 2001. Det fremsto tidvis som en overgripende konflikt mellom sivilisasjon og barbariet. Dette skulle imidlertid ikke vare lenge. For selv de sterke transatlantiske båndene ble satt på prøve halvannet år senere da Irak skulle invaderes. Til og med FN, med generalsekretær Kofi Annan i spissen, konstaterte, snarere enn fordømte, at USA invaderte Afghanistan for å nedkjempe Al Qaida og dermed også Taliban-regimet. På statlig nivå stod Al Qaida igjen uten andre venner enn Taliban-styrte Afghanistan.

Al Qaidas masternarrativ var ikke overraskende diametralt ulikt USAs, ut over at de var enige om at de befant seg i en krig. Bin Ladens nestkommanderende Ayman al-Zawahiri beskrev den pågående konflikten som en «war against Islam which you call the war on terror» (Zawahiri, 2008, s. 168). Blant de gjentagende frasene i

⁷ Svingningene i folkelig støtte til krigen mot terror er nøye studert. Blant standardverkene er Adam Berinskys (2009) bok *In Time of War: Understanding American Public Opinion from World War II to Iraq*. Se også Zaller (1992) *The Nature and Origins of Mass Opinion* for forklaringer av hvordan opinion formes, både i krig og fred.

Al Qaidas propaganda er beskrivelsen av sine motstandere som «a Zionist crusader alliance» (Hegghammer, 2005, s. 50, 54, 63, 83). På sin side etablerte president Bush masternarrativet og krigen mot terrorisme allerede på kvelden av 9/11 da han uttalte «we stand together to win the war against terrorism».

I løpet av dagen hadde mange journalister spurt om USA var i krig. Forsvarsminister Rumsfeld, et av de mer krigerske medlemmene av Bush-administrasjonen, svarte på direkte spørsmål tidligere på dagen 9/11: «What words the lawyers will use to characterize it, is for them». Tvilen om det var krig ble altså fjernet effektivt samme kveld. Men man kunne ane rifter mellom Europa og USA. Allerede en uke etter 9/11-angrepene uttalte Frankrikes Jaques Chirac i en felles pressekonferanse med Bush: «I don't know whether we should use the word war» (Romarheim, 2005, s. 70, 76).

Men krig var det, og krig ble det. I tråd med Entmans (2004) fossefallmodell hadde Det hvite hus definisjonsmakten til å få det som de ville. NATO aktiverte Atlanterhavspaktens artikkel V som trigger kollektivt forsvar. Dette gjorde USA noe ukomfortable, da de ville være i førersetet og diktere sin egen respons. Men ettersom NATO kom tungt på banen i Afghanistan med operasjonen ISAF, ble uenigheten rundt dette raskt glemt.

Krigen i Afghanistan fremsto på et vis som legitim på flere plan. USA hadde rett til selvforsvar etter 9/11, de utvidet det hele til en internasjonal koalisjon med tilstrekkelig dekning i FNs sikkerhetsråd for sin krigføring. I resolusjon 1368 stadfestes USAs rett til selvforsvar, også gjennom kollektivt forsvar i NATO: «Recognizing the inherent right of individual or collective self-defence in accordance with the Charter» (UNSC, 2001). Hva legitimitet angår var krigen i Afghanistan klart bedre enn den etterfølgende Irak-krigen.

Krigen mot terrorisme preget internasjonale relasjoner tiåret etter 9/11. Noe av årsaken ligger i utsagn fra den umiddelbare responsen til 9/11. Bush søkte å utviske en avventende, nøytral eller uengasjert holdning til konflikten mellom USA og Al Qaida. Derfor aggregerte man fienden opp til å være mer enn Al Qaida; det var terrorisme som helhet krigen skulle føres mot. Det nøytrale rom ble eksplisitt lukket av president Bush gjennom soundbites som «there is no neutral ground in this conflict». Han ytret også det følgende i en storslått tale ni dager etter 9/11:⁸ «Either you are with us, or you are with the terrorists», samt «we will make no distinction between terrorists and states that harbour them» (Romarheim, 2015, s. 65).

USA, som verdens eneste hegemon, tvang med dette verdens stater til å velge side i konflikten, og dette gjorde at andre stater i praktisk ført utenrikspolitikk måtte hensynta krigen mot terror. Små staters posisjon i systemet ble utsatt om man valgte feil side i konflikten. For eksempel hadde Pakistan forut for 9/11 et ganske tett forhold til det Taliban-styrte Afghanistan. Men de ble gjennom hardt diplomati trukket ned på amerikansk side i den raskt kommende krigen (Woodward, 2002, s. 58–59).

⁸ Talen er analysert i litteraturen om krigen mot terror. Se for eksempel Baker (2013, s. 152–154) og Woodward (2002, s. 107–109).

En slik påtvunget reorientering av staters utenrikspolitikk ga seg utslag i internasjonale relasjoner, og dermed også i noen grad for studiet av IR (se Leira & Carvalho, 2021). Et interessant case er at perioden 2001–2005 så noe av det beste vi har hatt av relasjoner mellom Russland og Vesten. Bush talte på mange måter Putins språk. Endelig hadde USA og NATO forstått at man ikke bare kunne toe sine hender i møte med terrorisme. Her fant man et felt der man kunne enes om mer enn vanlig. Russlands egen blodige erfaring med terrorisme i og fra Kaukasus-regionen var dyrekjøpt.⁹

Før vi avanserer til krigen mot Irak er det verdt å raskt nevne at krigene ute i verden hadde et speilbilde i innenrikspolitiske tøffe mottiltak mot terrorisme. Krigen mot terrorisme avstedkom omfattende endringer i hele USAs sikkerhetssektor og samfunnets sikkerhetstenkning som helhet. Patriot Act ble banket gjennom i Kongressen i oktober 2001. De færreste innså hvilke sveipende (unntaks)fullmakter Kongressen tilstod den føderale regjeringen, inkludert overvåkning.

Bush (2010, s. 160–164) forklarer selv hvordan Patriot Act ble et viktig instrument i kampen mot terror, ikke minst innenfor USAs grenser. I tillegg ble et helt nytt sikkerhetskonsept, med et tilhørende departement, opprettet. Tom Ridge tiltrådte som USAs første minister for Homeland Security samme måned som Irak ble invadert. Krigen mot terrorisme var like mye et nasjonalt, som et internasjonalt, foretak.

Krigen i Irak: Koalisjon på kollisjonskurs

Krigen i Irak startet i mars 2003 og delte Europa i to. Forsvarsminister Rumsfeld skilte skarpt mellom de som støttet krigen og ikke, og snakket om «Old Europe and New Europe» (Merkl, 2005). Konsensusen brast, og land som Tyskland og Frankrike ble ukomfortable med hele krigen mot terror. For koblingene mellom Al Qaidas 9/11-angrep og Saddam Husseins atomvåpen-ambisjoner var aldri åpenbar. Bush-administrasjonen fortsatte å hausse opp slike bindinger, «Despite evidence that no such links existed» (Hodges, 2011, s. 64).

Der koalisjonen som invaderte Afghanistan følte at de var delaktige i å utforme intervensjonen, så var Rumsfeld klar på at slik var det ikke med Irak, da han 1. september 2002 slo fast at «the mission defines the coalition». Det var altså oppdraget som definerte koalisjonen, og ikke koalisjonen som definerte oppdraget. Det viste seg raskt at USA skulle til Irak, uansett hvem som ble med. Allierte ville være en stor fordel, men var på ingen måte noe absolutt «must». I Bushs nasjonale sikkerhetsstrategi (NSS, 2002, s. 6), som var det doktrinelle grunnlag for invasjonen av Irak, var dette eksplisitt: «While the United States will constantly strive to enlist the support

⁹ Se Julie Wilhemsen (2011) for en gjennomgang av Russlands forhold til terrorisme i den aktuelle tidsperioden.

of the international community, we will not hesitate to act alone, if necessary, to exercise our right of self-defense by acting preemptively».¹⁰

USAs allianser i Midtøsten ble revidert etter invasjonen av Irak. Meningsmålinger viste tidvis sjokkerende høy misnøye og skepsis med USA og landets terrorbekjempelse i regionen. (Pew Research Center, 2008). Koalisjonen av villige stater president Bush ledet i invasjonen av Irak i 2003, var noe helt annet enn den regionale forankringen hans far hadde i sin krig mot Irak helt på starten av 1990-tallet. Koalisjonsdiplomati til James Baker overgikk Rumsfelds evner på samme felt. For krigen i 2003 var Pentagons krig. Utenriksminister Powell var bremseklossen på sidelinjen, og hans forsøk på å stagge krigen er veldokumentert av journalistlegenden Bob Woodward (2004). Colin Powell (2012, s. 217–224) selv er også åpen med å innrømme at påstandene om masseødeleggelsesvåpen i Irak er blant de laveste punktene i hele hans ellers strålende karriere.

Det er også godt dokumentert at USA solgte inn Irak-krigen som neste fase av krigen mot terrorisme gjennom offentlig krigsretorikk og propaganda (Hodges, 2011; Rampton & Stauber, 2003; Rutherford, 2004). Siden oppslutningen om krigen var høy både i USA og internasjonalt i 2002, var det fristende å utnytte master-narrativet til å gjennomføre kriger med mindre relevans for kampen mot terrorisme. På lengre sikt skapte dette store problemer for gjennomføringen og utviklingen av hele krigen mot terrorisme. I stedet for en sterk «boost» av støtte for krigen til Irak, slo heller misnøyen med Irak-krigen tilbake på krigen mot terrorisme som aldri nøt stor tillit igjen. For terrorkrigens utsendte tropper fant ikke masseødeleggelsesvåpen i Irak, slik Bush-administrasjonen hadde lovet.

Propaganda var et element for konstruksjonen av en kampvillig koalisjon for å respondere på 9/11-angrepene. Men det var i de mildere, mer sannferdige versjonene som var mest fremtredende innledningsvis, såkalt hvit og grå propaganda (Jowett & O'Donnell, 2006). Så kom propagandaen rundt krigen mot Irak og sprengte troverdighetens parametere. Mange, både politikere og vanlige folk, var usikre på om Saddam Hussein hadde masseødeleggelsesvåpen, og videre om det tilsa at terrorister ville få tak i slike våpen via ham, og igjen at dette legitimerte en fullskala invasjon av Irak.

Når illusjonene brast og fasiten var at Saddam Husseins Irak hadde langt mindre å fare med av forbudte våpen enn man hadde fryktet og lovet, så utgjorde det uhelbredelig skade til masternarrativet om behovet for en krig mot terrorisme. Bush-administrasjonen overdrev. De løy tidvis også. Og USA betalte prisen i mange år etterpå. For i ettertid kan ikke følgende utsagn fra Rumsfeld fra 30. mars 2003 kategoriseres som annet enn villedende løgn. Utsagnet representerer en glidning fra

¹⁰ «The doctrine of pre-emption» har NSS (2002) blant sine arnesteder. Mer om denne doktrinen, som i praksis hjemlet illegitim preventiv krigføring, finnes hos Freedman (2003) og Hodges (2011, s. 48).

det narrative og over i mørk propaganda: «We know where they [WMDs] are. They're in the area around Tikrit and Baghdad and east, west, south and north somewhat.»

«The Surge»: Opptrapping med COIN i Irak

«The Surge» i januar 2007 var blant de siste gangene i krigen mot terrorisme at elite-retorikken evnet å definere hovednarrativer og dominere nyhetsdekningen om krigen mot terrorisme. Realitetens elastisitet, slik Baum & Groeling (2010) beskriver den, var nå sterkt innskrenket, og kritiske medier utfordret strategiomleggingen. Etter 2007 tok motstemmer like mye plass som eliteretorikken. Spesielt narrative rundt mishandling av fanger ble en sentral del av det offentlige ordskiftet rundt krigen mot terrorisme. USA evnet ikke å avverge det og vinne den narrative kampen som oppstod.

For kraften ble for sterk i bildene fra Abu Ghraib, og rapportene fra Guantanamo og andre hemmelige fengsler dit terrorister ble kidnappet til, i såkalte *renditions* (Strasser, 2004). Tilfangetatte levde under opp mot komplett lovløshet utenfor rammene av både internasjonal og amerikansk lov (Restad, 2012). Ingenting USAs offisielle kommunikasjon målbar klarte å døyve effekten av disse og andre transgresjoner som inntraff i krigen mot terrorisme. Som Emile Simpson (2013, s. 209) poengterer: «the moral high ground, once evacuated, is very hard to regain.» Fanget av sine egne operatørers handlinger klarte ikke USA lenger å dominere diskursen om krigen mot terrorisme.

Men omleggingen til COIN i 2007 var et vellykket grep. Bush (2010, s. 340–341) omtaler i sine memoarer å beordre «The Surge» med 30 000 nye tropper til Irak som den mest krevende avgjørelsen i hele hans presidentskap. Det var det man i amerikansk fotball vil kalle en «Hail Mary pass», et siste vågalt forsøk, med svært høy risiko, for å drastisk endre kampens utfall i sluttsekundene. Bush var klar over at nasjonen og hæren ikke hadde særlig mer magemål for store deployeringer utenlands. Men han valgte allikevel å gå på offensiven og øke troppenivåene.

COIN som konsept og strategi var godt utredet. To viktige innslagspunkt for omleggingen av Irak var en nedsatt «Iraq Study Group» (ISG) ledet av James Baker og Lee Hamilton (2006), samt en ny feltmanual, kalt FM 3-24, for *counterinsurgency* utgitt av United States Army (2007), der general David Petraeus var hovedarkitekt. Tenkningen til den australske offiseren og akademikeren David Kilcullen (2006, 2010) var også viktig. ISGs rapport ble fulgt i mindre grad enn offiserenes tanker. Men ISG var sentral i å berede grunnen for en total strategiomlegging. Da hadde man kjørt en inkluderende tverrpolitisk prosess, og det amerikanske samfunnet var innstilt på en forandring.

«The Surge» ble sterkt kritisert av opposisjonen, og de teoretiske forklaringsmodellene til henholdsvis Entman (2004) og Baum og Groeling (2010) krysser hverandre i denne tidsperioden. De politiske elitene mistet definisjonsmakten over krigens realiteter. Mange mente president Bush burde valgt mer diplomatiske eller

nedskalende løsninger i en konflikt der troen på seier var avtagende. Slike løsninger var skissert i ISGs rapport.

Den politiske fallhøyden ble dermed høyere, da man i noen grad tilsidesatte anbefalingene i den tverrpolitiske ISG. For nå skulle man prøve nye tilnærminger i krigen mot terrors hovedarena, som var blitt Irak. Enkelte poengterte rettmessig at USA var i ferd med å glemme, og dermed miste grepet i, Afghanistan i denne perioden. *USA Today* (2007) advarte på lederplass: «What's the difference between Iraq and Afghanistan? The answer, unfortunately, is: less and less.»

Men med fasit i hånd vil de fleste vedgå at «The Surge» faktisk fungerte, slik også senatorene McCain og Lieberman (2008) gjorde i *Wall Street Journal* ett år etter at «The Surge» ble lansert. Det var ikke en oppskrift for seier, men det var et grep som hindret et fatalt nederlag, og ga USA sjansen til etter hvert å trekke seg ut av Irak. Narrativet om «The Surge» behandlet COIN tidvis som en mirakelkur som kunne fikse ulike militære problemer. Obama så i denne retorikken noe han kunne bruke i sin krigføring, noe som var mer presist og dekkende enn masternarrativet «krig mot terror».

Tre år etter Bush beordret Obama sin egen «surge» i Afghanistan, med 33 000 nye bakkestyrker (Spiegel et al., 2009). Men denne klarte aldri å redefinere slagfeltet til USAs fordel i samme grad som man klarte – om enn midlertidig – i Irak, og ble avsluttet i det stille i 2012 (Jackson, 2012). Obama vendte seg til dronen. Spissformulert kan vi si at «The Surge» la grunnlaget for en ordnet amerikansk tilbaketrekning i 2011 fra en krig som ikke lenger kunne vinnes. Kilcullen (2009, s. 116) beskrev det som «Saving ourselves from a disaster of our own making». Og Obamas konklusjon var nok at en krig som ikke kan vinnes, heller ikke bør føres. Men omdøpes og redefineres, det kunne den så avgjort.

Obamas globale dronekriger

Med Obama foregikk altså en regelrett – og tidvis uttalt – dekonstruksjon av hele narrativet om en krig mot terrorisme. Som Adam Hodges forskning dokumenterer er alt snakk om en global krig mot terror simpelthen fraværende i Obamas diskurs (Hodges, 2011, s. 157). Dermed ble Obama faktisk en nøkkelaktør i å avskilte masternarrativet. Dette fordi «A narrative disappears when actors no longer interpret the world in the terms of that narrative» (Miskimmon et al., 2013, s. 103).

Obama var nøye med å påpeke at hans motstandere var Al Qaida, og deretter ISIL. Han var ikke ute på noen ideologisk global kampanje for å utrydde terrorisme som fenomen og taktikk. En slik kampanje anså han nok som ufokusert, evigvarende og nytteløs, og den tjente kanskje mest til å illustrere USAs maktesløshet hver gang terrorister klarte å bombe seg til store overskrifter. Hvert terrorangrep ble på et vis en manifestasjon av at et «maktesløst USA» ikke hadde nådd sitt mål.

Maktesløsheten ble ytterligere understreket ved at Obama på sin første dag som president lovet å stenge fangeleiren på Guantanamo. Det klarte han aldri. 13 år og to presidenter senere er den ennå ikke endelig avviklet. Interessant nok refererte

president Putin til både Guantanamo og CIAs hemmelige fengsler i sin pressekonferanse etter toppmøtet med president Biden 16. juni 2021.¹¹ Som Simpson understreker: Det er vanskelig å gjenerobre «the moral high ground». Putins verbale stikk demonstrerer tydelig at narrativene rundt krigen mot terrorisme forblir utenfor USAs kontroll, og benyttes på 2020-tallet mer av USAs fiender og konkurrenter enn av USA selv.

Konseptet krig mot terror hanglet videre uten drahjelp fra Obama-administrasjonen verbalt sett. Helt fra starten av kunne man observere at Obama «had largely stopped using the phrase the war on terror» (Bergen, 2012, s. 255). De som måtte tenke at fredsprisvinneren ikke gikk på offensiven mot terrorisme, tar dog feil. Den inntok bare andre former, som en «global manhunt» med droner som fremste virkemiddel. For de mer krevende militære operasjoner lente USA seg på spesialstyrker, slik som da Navy Seal Team VI drepte Osama bin Laden i Abbottabad i mai 2011.

Likvideringen utgjør etter min mening et punktum og sluttpunkt for krigen mot terrorisme som operasjonelt konsept. Det gav amerikanere flest en form for «closure» for det nasjonale traumet de ble eksponert for på 9/11, samt i tiden etterpå med sterkt forhøyet terrorfrykt og tilsvarende mottiltak i USA. I tillegg falt bin Ladens død i tid kun måneder unna likvideringen av Al Qaidas fremste online-rekrutterer: Anwar al-Awlaki. AQAPs sjefsideoleg ble drept i et droneangrep i Jemen i september 2011. Obama var på offensiven og uttalte om AQAP at «The death of Awlaki is a major blow to Al Qaida's most active operational affiliate» (Parsons, 2011).

Sitatet over er representativt for Obamas retorikk rundt internasjonal terrorbekjempelse. Det handlet om Al Qaida, en spesifikk organisasjon, og aldri noen benevnelse av noen krig mot terror som overordnet konsept. USA har kjempet mot terrorister siden. Men disse kampanjene sorteres bedre under andre overskrifter. Slik som krigen USA hadde mot ISIL i Syria og Irak. Skjønt Den islamske staten bar mer preg av å være en geriljagruppe og pseudo-stat enn å utøve terrorisme, i alle fall i sine kjerneområder i Midtøsten.

ISIL utgjorde en håndfast dødelig terrortrussel i Europa på midten av 2010-tallet. Ironisk nok er ISIL en vesentlig faktor i å nedkjempe Al Qaida, spesielt i den narrative kampen. Unge radikalisererte mennesker flokket til Kalifatet som stilte Al Qaida helt i skyggen. Som en gjøkunge i et rede utkonkurrerte ISIL Al Qaida i det kognitive domenet, og serverte Trump en motstander som på mange måter var farligere enn Al Qaida, men også enklere å nedkjempe, grunnet sin territoriale tilknytning til områder i Syria og Irak.

¹¹ President Putins hjemmeside har en transkribering av pressekonferansen på Kremles nettsider. Og han uttalte: «Listen, Guantanamo is still open. This is contrary to all imaginable rules, to international law or American laws, but it is still functioning. The CIA prisons that were opened in many countries, including in Europe, where they subjected people to torture, – what is this? Is this respect for human rights?». Tilgjengelig fra <http://en.kremlin.ru/events/president/news/65870>.

Fra Trump til Biden

Under Trumps hyper-kontroversielle presidentskap gikk amerikansk politikk i retninger mange ville ansett utenkelig kun få år tidligere. Lengre trender av populisme og ekstrem-polarisering kulminerte i en president som gikk på tvers av et vell av politiske og diplomatiske konvensjoner. I valgkampen tok han til orde for å fengsle sin motkandidat Hilary Clinton med slagordet «Lock her up» (Woodward, 2018, s. 43), og da han tapte for Biden i 2020 vedgikk han aldri noe valgnederlag, selv om han forlot Det hvite hus. Trumps 2016-valgkamp var tynn på utenrikspolitiske vyer og løfter. Men ett av de mest tydelige var å nedkjempe ISIL i deres erklærte islamske stat. Det løftet ble langt på vei innfridd.

President Trump må altså krediteres for å ha avsluttet krigen mot ISIL med et noenlunde fordelaktig resultat for USA. Han foretok i den krigen raske og overraskende manøvre og beslutninger som tidvis kunne la allierte grupperinger i stikken, slik som kurdernes Peshmerga-styrker (Hubbard et al., 2019). Men han fikk unektelig viklet USA ut av den heksegryte Levanten hadde utviklet seg til. Både lokale partnere og langvarige allierte ble skeptiske til USAs internasjonale lederskap.

Oppsigelse av et bredt spekter av internasjonale avtaler preget Trumps utenrikspolitikk mer enn kampen mot terror (Woodward, 2018, s. 261–288). På denne måten kan hele hans presidentskap sees som et eklatant brudd med lange amerikanske utenrikspolitiske tradisjoner. Selv om han nok kan defineres som en hardtslående jacksonianer innenfor Meads (2017) utenrikspolitiske tradisjoner.

Trump søkte isteden å utnytte levningene fra kampen mot terrorisme for politisk gevinst innenriks mot politiske motstandere på venstre ytterfløy. Det kan kalles en form for ‘re-tanking’ av konseptet, selv om han brukte terrorbegrepet mer aktivt enn krigsbegrepet. Mange av Trumps handlinger på den internasjonale scene forstås bedre om man leter etter innenriks- og partipolitiske grunner til standpunktene han inntok. America First-slagordet er en god oppsummering i så måte.

Utover i perioden ble Trump mer isolert internasjonalt, grunnet hans gjentakende brobrenning med venner og allierte, samt flørting med statsledere med autoritær aura. Kina og Iran var dog unntakene der Trump gikk for maksimal konfrontasjon mot autokrater, som nærmet seg væpnet konflikt, med likvideringer og handelskriger. Likvideringen av den iranske topp-generalen Soleimani i Baghdad (Doucet, 2020), viser at Trump i likhet med Obama var villig til å bruke droner for å ta ut sine fiender, og illustrerer videre hvor nært militær konfrontasjon Trump var overfor Iran, som ble hans erkefiende.

Til tross for slike hendelser var Trumps utenrikspolitikk et relativt innadvendt og antagonistisk prosjekt som ble definert i opposisjon til interne politiske motstandere og grupperinger, inkludert USAs venstreside, muslimer og innvandrere. Da flørten med Putin raskt ble skutt ned, og brevvennen Kim Jong Un ikke lot seg hverken omvende eller diktere vekk fra sin totalitære og brutaliserende statsførsel, så vendte Trump nesa mer og mer hjemover. Hans allierte, spesielt i Europa, gav

etter hvert opp å få et godt samarbeidsforhold med Trump, og ventet simpelthen på Trumps arvtaker. NATO-alliansen var han lite begeistret for. Han skapte åpne rifter med nære allierte, og på kammerset var det han uttalte naturligvis enda verre.¹²

Hjemkomsten av en offensiv anti-terror-retorikk var verbal bensin på bålene som brant i byer over hele USA valgåret 2020. Den endemisk antagonistiske Trump fant dermed fiender å klistre terror-etiketten i panna på for å skape konfrontasjon og kaos inn mot valget. Allerede i det dystopiske bildet av USA han tegnet i innsettelsestalen fra 2021 kunne man ane at opprivende konflikter ville komme i forgrunnen før perioden var over, inkludert det overbetente rasespørsmålet i amerikansk samfunnsdebatt. Det var særlig bevegelsene Black Lives Matter og Antifa Trump lanserte vekselvis som gatepøbler, folkefiender og terrorister (Beer, 2021; Haberman & Savage, 2020).

Dermed kunne Trump innta rollen som «den sterke mann» som mer enn gjerne ville sende inn regulære militære styrker for å slå ned de misfornøyde underprivilegerte dissidenter som han aldri uansett ville få mange stemmer fra. Dette brakte USA ned mot komplett politisk polaritet. Ytterfløyene var ikke lenger enige om noe, inkludert de demokratiske spillereglene. Trumps støttespillere var villige til å storme Kongressen 6. januar 2021 i et forsøk på å stanse den formelle godkjenningen av Trumps valgtap. Til sikkerhetsvaktene ved Capitol ropte mange av opprørene: «Trump sent us!»

USA opplevde dermed at en president forsøkte å beholde makten ved å agitere fram sinte og tidvis voldelige støttespillere rett inn i den politiske prosessen på Capitol. Borgerkrig-lignende scener utspilte seg. Og Trump demonstrerte at han hadde voldelige maktmidler til sin disposisjon, også utenfor rollen som commander-in-chief. En ganske skummel advarsel om at selv om han forlot det ovale kontor, ville han bli en stor maktfaktor i fortsettelsen. Dette inkluderte også fysisk voldsomhet, om det kom til det. Kongress-stormingen var en maktdemonstrasjon. Et mørke senket seg over Amerika.

Sirkelen ble dermed sluttet, ettersom terror-etiketten ble benyttet også på de som stormet Capitol. Så ytterfløyene i amerikansk politikk henfalt tidvis til å kalle sine motstandere på motsatt fløy for terrorister. Helt presist er det nok ikke å kalle stormingen av Capitol for et terrorangrep. Men etiketten er allikevel mindre malplassert der enn om en bevegelse som Antifa, og i alle fall om en grasrotbevegelse som Black Lives Matter (Haberman & Savage, 2020). De langsiktige virkningene av Trump og hans tilhengers hardtslående og nedlatende retorikk mot den svarte delen av USAs kamp mot politivold og lignende undertrykking kan bli betydelige. Det finnes knapt noen sak i USA – den dag i dag – med større sprengkraft enn rasespørsmålet. Og Trump søker alltid kontroversene.

¹² Bob Woodward (2018, s. 124) tilskriver Trump utsagn som «NATO does nothing. They're a hindrance. Don't let anybody tell you how great they are. It's all bullshit. [...] NATO is a disaster and a waste, he said.»

Selve Kongressen ble åsted for en storming av Trump-tilhengere. Blant rekvisittene som opprørerne medbrakte var en galge, og de to stedfortrederne for president Trump selv, visepresident Mike Pence og speaker Nancy Pelosi, var blant de politikerne den rasende folkemengden var ivrigst etter å få tak i. Det er hinsides hva man kunne forvente; at Trumps presidentskap slutter med at hans rasende tilhengere truer med å lynsje hans egen visepresident grunnet hans formelle rolle i godkjenningen av valgresultatet.

Trefningene på Capitol opphørte ikke selv om demonstrantene ble holdt på behørig avstand. For terrorisme-beskyldninger fortsatte utover våren 2021, også representanter imellom. Den kontroversielle republikaneren Marjorie Taylor Greene konfronterte den profilerte unge demokratene Alexandria Ocasio-Cortez i Kongressens ganger. I noen hardtslående verbale tirader ble hun anklaget for å støtte terrorister. Truende adferd representanter imellom innenfor sikkerhetsperimeteren er svært alvorlig. Renommerte *Washington Post* sine reportere var til stede og gjenga opptrinnet (Sotomayor, 2021). Et viktig poeng er at Ocasio-Cortez nok hadde ligget tynt an om feil del av forsamlingen som stormet Kongressen 6. januar hadde fått tak i henne (Sharma, 2021). Nærmere bestemt de med galgen.

Konklusjon

Etter en kronologisk gjennomgang av krigen mot terrors ulike faser og etterdønninger, går vi bakover i tid i konklusjonen. Trumps arv preges av et bredt spekter av anti-demokratisk tankegods, og hans støttespillere i Kongressen fortsatte kampen med å aggressivt konfrontere meningsmotstandere på venstrefløyen. Men når det gjelder internasjonal politikk er Trumps arv å avslutte kriger snarere enn å starte dem. Alle hans nære forgjengere var mer aktive i bruken av amerikansk militærmakt i møte med internasjonal terrorisme. Men på det verbale plan var Trump svært kampvillig og mange vil si at retorikken hans fikk dødelige følger etter at tilhengerne hans stormet Kongressen.

Obama-æraens forsonlige retorikk i innenrikspolitikken var vekk. Men internasjonalt hadde ikke Obama silkehanskene på. Han invaderte Libya og drepte terrorister i sin globale menneskejakt per drone. Han prøvde å få bukt med en illiberal fangebehandling, men lyktes aldri med å stenge Guantanamo. Obama var en nøkkelperson i å avslutte masternarrativet og gjøre det til en sjeldent benyttet frase, og dermed ikke lenger noe aktivt amerikansk operasjonelt militært konsept.

Bevæpnet med likvideringene av bin Laden og Anwar al-Awlaki i 2011, samt uttrekningen av Irak, klarte Obama å avslutte den globale krigen mot terrorisme allerede i sin første periode. En krig som aldri nevnes av «the commander-in-chief» er ingen krig. Den har blitt erstattet av noe annet. Da har krigens masternarrativ blitt deaktivert. Han var på et vis masternarrativets verste fiende. Han avskiltet det innenfra. Obama fikk dermed en nøkkelrolle i å avslutte krigen mot terror.

Men det fikk også ISIL. For deres ekstreme vekst og massive rekruttering stilte Al Qaida i skyggen. En terrorgruppe er avhengig av oppmerksomhet for å være potent. Så i den kognitive kampen aner vi at ISIL var like sentrale som Obama i å marginalisere Al Qaida ut av både den narrative og den mer kinetiske fysiske kampen. Slaget stod i stor grad i det kognitive domenet.

Obama så lite poeng i å videreføre de retoriske konseptene til sin forgjenger. For krigen mot terrorisme var alltid George W. Bush sin krig. Som nasjonal «terapeut» ledet han USA gjennom ukene og månedene etter 9/11. Da etablerte han master-narrativet og utviste utmerket nasjonalt lederskap, som gav skyhøye meningsmålinger (Kull, 2004, s. 13). Så tok han kampen til fienden i Afghanistan, og dernest til Irak. Ingen av krigene endte særskilt godt for USA og dets militære. Men et vågalt strategiskifte til COIN og «The Surge» gav USA en midlertidig bedring i den irakiske krigslykken. Etter 2007 overtok imidlertid andre aktørers narrativer hovedscenen, fremfor alt de som handlet om tortur og fangemishandling. Og terrorbekjempelsen er per definisjon på vikende front, i den grad den går på akkord med menneskerettighetene, og inntar gråsonene i omlandet rundt dem (Parker, 2019).

Vi konkluderer med at det å kalle noen «terrorist» ble en kraftfull byggeblokk i å konstruere narrativer som leder til maktbruk. Denne typen «name calling» har vedvart i USA gjennom to tiår siden 9/11-angrepene. Aller først mot bin Laden og hans Al Qaida terrornettverk. Så ble krigen raskt aggregert opp til å være rettet mot alle terrorister overalt hvor de måtte befinne seg. Neste utvidelse var at stater som sponset terrorisme kunne angripes, noe Irak fikk erfare i 2003.

Påskuddet om masseødeleggelsesvåpen påførte krigen mot terror-narrativet et langdrygt banesår. For det kom seg aldri etter den flengen. Trump og Obama tok krigen et nivå ned igjen, og kjempet mot ISIL og Al Qaida. Spissformulert kan vi si at ISIL nedkjempet Al Qaida, og at USA og Vesten nedkjempet ISIL. Slaget stod både i det kognitive og i det fysiske domenet. Men førstnevnte kan sies å ha vært av meget stor betydning. Og med dette har denne artikkelen beskrevet reisen fra en massiv global krig mot terrorisme, til lokal kamp mot spesifikke grupper som Al Qaida, Taliban og ISIL.

Om forfatteren

Anders Romarheim er førsteamanuensis ved Forsvarets høgkole der han leder Institutt for forsvarsstudiers Senter for Internasjonal Sikkerhet. Forut for dette ledet Romarheim terrorismeforskningen ved NUPI. Hans faglige portefølje inkluderer USA, terrorisme, strategisk kommunikasjon og nasjonal sikkerhet. Han deltok i utredningen av lovgrunnlag for Lov om nasjonal sikkerhet av 2019.

Referanser

- Baker, P. (2013). *Days of fire: Bush and Cheney in the White House*. Doubleday.
Baker III, J. A. & Hamilton, L. H. (2006). *The Iraq Study Group report*. Vintage Books.

- Baum, M. & Groeling, T. J. (2010). *War stories: The causes and consequences of public views of war*. Princeton University Press.
- Beer, T. (2021, 6. januar). Trump called BLM protesters 'thugs' but Capitol-storming supporters 'very special'. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/tommybeer/2021/01/06/trump-called-blm-protesters-thugs-but-capitol-storming-supporters-very-special/>
- Bellingcat. (2021, 7. januar). *The making of QAnon: A crowdsourced conspiracy*. <https://www.bellingcat.com/news/americas/2021/01/07/the-making-of-qanon-a-crowdsourced-conspiracy/>
- Bergen, P. (2006). *The Osama bin Laden I know: An oral history of Al Qaida's leader*. Free Press.
- Bergen, P. (2012). *Manhunt: The ten-year search for Bin Laden from 9/11 to Abbottabad*. Crown Publishers.
- Bergen, P. (2021). *The rise and fall of Osama bin Laden*. Simon & Schuster.
- Berinsky, A. J. (2009). *In time of war: Understanding American public opinion from World War II to Iraq*. University of Chicago Press.
- Doucet, L. (2020, 3. januar). Qasem Soleimani: US kills top Iranian general in Baghdad air strike. *British Broadcasting Service*. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50979463>
- Entman, R. M. (2004). *Projections of power: Framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. University of Chicago Press.
- Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Forsvarets stabsskole.
- Freedman, L. (2003). Prevention, not pre-emption. *The Washington Quarterly*, 26(2), 105–114. <https://doi.org/10.1162/01636600360569720>
- Freedman, L. (2006). *The transformation of strategic affairs*. International Institute for Strategic Studies.
- Geltzer, J. (2009). *US counter-terrorism strategy and al-Qaeda: Signalling and the terrorist world-view*. Routledge.
- Haberman, M. & Savage, C. (2020, 31. mai). Trump, lacking clear authority, says U.S. will declare Antifa a terrorist group. *The New York Times*.
- Hegghammer, T. (2005). *Al-Qaida statements 2003–2004: A compilation of translated texts by Usama bin Laden and Ayman al-Zawahiri*. Norwegian Defence Research Establishment.
- Hodges, A. (2011). *The «war on terror» narrative: Discourse and intertextuality in the construction and contestation of sociopolitical reality*. Oxford University Press.
- Hubbard, B. et al. (2019, 13. oktober). Abandoned by U.S. in Syria, Kurds find new ally in American foe. *The New York Times*.
- Jackson, D. (2012, 21. september). Obama's surge in Afghanistan ends. *USA Today*.
- Kepel, G. & Milelli, J. P. (2008). *Al Qaida in its own words*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Kilcullen, D. (2006). Counter-insurgency redux. *Survival*, 48(4), 111–130. <https://doi.org/10.1080/00396330601062790>
- Kilcullen, D. (2009). *The accidental guerrilla: Fighting small wars in the midst of a big one*. Hurst & Company.
- Kilcullen, D. (2010). *Counterinsurgency*. Oxford University Press.
- Kull, S. (2004, 21. oktober). The separate realities of Bush and Kerry supporters (Rapport). *The Program on International Policy Attitudes*.
- McCain, J. & Lieberman, J. (2008, 10. januar). The surge worked. *The Wall Street Journal*.
- Mead, W. R. (2017). The Jacksonian revolt. *Foreign Affairs*.
- Meleagrou-Hitchens, A. (2020). *Incitement: Anwar al-Awlaki's western jihad*. Harvard University Press.
- Merkel, P. (2005). *The distracted eagle: The rift between America and old Europe*. Routledge.
- Miskimmon, A., O'Loughlin, B. & Roselle, L. (2013). *Strategic narratives: Communication power and the new world order*. Routledge.
- NSS. (2002, 17. september). *National security strategy of the United States*. The White House.
- Parker, T. (2019). *Avoiding the terrorist trap: Why respect for human rights is the key to defeating terrorism*. World Scientific Publishing Europe.
- Parsons, C. (2011, 30. september). Obama: Death of Awlaki is 'major blow' to Al Qaida. *Los Angeles Times*.
- Pew Research Center. (2008). *Global public opinion in the Bush years (2001–2008)*. Pew.
- Powell, C. (2012). *It worked for me: In life and leadership*. Harper.
- Rampton, S. & Stauber, J. (2003). *Weapons of mass deception: The uses of propaganda in Bush's war on Iraq*. Robinson.
- Restad, H. (2012). *The war on terror from Bush to Obama: On power and path dependency* (NUPI Working Paper, Nr. 798). Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
- Ricks, T. (2006). *Fiasco: The American military adventure in Iraq*. Penguin.
- Romarheim, A. (2005). *Crossfire of fear: Propaganda in the US war on terrorism* [Hovedoppgave]. Universitetet i Oslo.

- Romarheim, A. (2015). *War at home: Strategic narratives in the war on terrorism* [Doktorgradsavhandling]. King's College, London.
- Rutherford, P. (2004). *Weapons of mass persuasion: Marketing the war against Iraq*. University of Toronto Press.
- Scheuer, M. (2011). *Osama bin Laden*. Oxford University Press.
- Sharma, S. (2021, 8. februar). Capitol riot: AOC reveals how she hid from mob looking to kill her as lawmaker loaned her shoes to 'run for her life'. *The Independent*.
- Smith, R. (2007). *The utility of force: The art of war in the modern world*. Alfred A. Knopf.
- Sotomayor, M. (2021, 13. mai). Rep. Marjorie Taylor Greene aggressively confronts Rep. Alexandria Ocasio-Cortez, accuses her of supporting 'terrorists'. *Washington Post*.
- Spiegel, P., Weisman, J. & Dreazen, Y. J. (2009, 2. desember). Obama bets big on troop surge. *The Wall Street Journal*.
- Strasser, S. (Red.). (2004). *The Abu Ghraib investigations: The official reports of the independent panel and Pentagon on the shocking prisoner abuse in Iraq*. Public Affairs.
- United States Army. (2007). *Field manual 3-24*. University of Chicago Press.
- USA Today. (2007, 18. januar). Troop surge, and more, needed to save Afghanistan. *USA Today*.
- Tatham, S. (2008). *Strategic communication: A primer. ARAG Special Series*, 08(28). Advanced Research and Assessment Group.
- UNSC. (2001, 12. september). *United Nations Security Council. Resolution 1368*.
- Wilhelmsen, J. (2011). Russia and international terrorism. I J. Wilhelmsen & E. W. Rowe (Red.), *Russia's encounter with globalization. Actors, processes and critical moments* (s. 97–134). Palgrave Macmillan.
- Woodward, B. (2002). *Bush at war*. Simon & Schuster.
- Woodward, B. (2004). *Plan of attack*. Simon & Schuster.
- Woodward, B. (2018). *Fear: Trump in the White House*. Simon & Schuster.
- Wright, L. (2006). *The looming tower: Al-Qaeda and the road to 9/11*. Alfred A. Knopf.
- Zaller, J. R. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge University Press.
- Zawahiri, A. (2008). *Words of Ayman al-Zawahiri*. Tempest Pub.

Abstract in English Narratives from the War on Terror

Wars are decided in the cognitive domain. This hypothesis is supported by this article on the war on terrorism and its strategic narrative. The analysis emphasizes how the physical warfighting is inextricably linked to the strategic narratives of the war. Special consideration is given here to the master narrative establishing the war on terror. How was this narrative constructed? How did it develop over time? What replaced it, and what actors were crucial in retiring the phrase 'war on terror'? Two key actors in this respect were ISIL and President Barack Obama. ISIL eclipsed Al Qaida as the world's most feared and infamous terror group. Whereas Obama systematically avoided using the phrase 'war on terror' altogether. A war that is never mentioned by the USA's Commander-in-Chief is no longer an operational military concept. Equipped with the targeted killing of Osama bin Laden in 2011, Obama brought closure to the national trauma of 9/11. Because the war on terrorism was always George W. Bush's war. He left behind two large scale ground wars with little prospect of success in either of them. He did provide a temporary change of fortune in Iraq with 'the Surge' of fresh troops in 2007. But these gains were soon enough erased as ISIL grew and developed into a pseudo-state in northern Iraq and Syria.

Keywords: war on terror · international terrorism · strategic communication · American defense policy